

سوره مبارکه ناس

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ①
 إِلَهِ النَّاسِ ②
 الْمَلِكِ النَّاسِ ③
 الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ④
 مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ ⑤

شناسه سوره

نام سوره	محل نزول	ترتیب نزول	ترتیب در مصحف
ناس	مکه	۲۱	۱۱۴

نکته: به مجموع این سوره و سوره فلق، «معوذتین» گویند.

نمایی از سوره

در این سوره، خداوند متعال، رسول گرامی اسلام ﷺ را به پناه بردن دستور می دهد؛
 چه خطری در میان است و پناهگاه کجاست؟

ترجمه

به نام خدای بخشاینده مهربان

ای رسول ما! بگو پناه می برم به پروردگار مردم ① فرمانروای مردم ② معبود مردم ③ از شرّ وسوسه گر بسیار نهان شونده ④ همان کسی که وسوسه می کند در سینه های مردم ⑤ چه از جنیان باشد و چه از انسان ها ⑥

شرح واژه ها

شرح	معنا	کلمه
<p>ریشه ← ع و ذ * مصدر ← عَوَّذَ: پناه بردن. پناه بردن همیشه با سه رکن محقق می شود: ۱. پناهنده، که با تمام وجود احساس خطر کرده و به دنبال پناهگاهی می گردد. ۲. پناهگاه و آن محل امنی است که شخص به آن پناه می برد. ۳. خطر و شر، که نیاز به پناه بردن را در فرد به وجود می آورد.</p>	پناه می برم	أَعُوذُ
<p>ریشه ← ر ب ب * مصدر ← رَبَّ: پرورش دادن. به وجود والایی که عهده دار سرپرستی و تربیت است «ربّ» گفته می شود. «ربّ» کسی است که کارهای زیرمجموعه خویش را تدبیر کرده، آنان را مرحله به مرحله به سوی کمال و برطرف کردن کمبودها رشد می دهد.</p>	پروردگار	رَبِّ
<p>ریشه ← خ ن س * مصدر ← حَتَّسَ: پنهان شدن، استتار. «حَتَّاس» صفت کسی است که کارش پنهان کردن چهره واقعی خود برای رسیدن به اهداف پلید است.</p>	بسیار نهان شونده	حَتَّاس

نکته‌های ترجمه

- تعریف ترجمه: **برگرداندن** یک متن، از یک زبان - که **زبان مبدأ** نامیده می‌شود - به زبانی دیگر - که **زبان مقصد** خوانده می‌شود -.
 - **ترجمه خوب**، ترجمه‌ای است که بتواند همان **تأثیری** که در زبان مبدأ وجود دارد به زبان مقصد منتقل کند. برای انجام ترجمه خوب، **سه مهارت** لازم است:
 ۱. تسلط به زبان مبدأ
 ۲. تسلط به زبان مقصد
 ۳. تسلط به محتوای متن مبدأ
- بخش «شرح واژه‌ها»ی این کتاب، موجب تسلط به معنای واژگان زبان مبدأ و بخش «سیمای هدایتی و در محضر معصومان (علیهم‌السلام)» موجب تسلط به محتوای سوره‌ها می‌شود. تسلط به زبان مقصد نیز با «مطالعه کتاب‌های زبان و ادبیات فارسی» و «به کارگیری قواعد آن در گفتار و نوشتار» حاصل می‌شود.

سیمای هدایتی سوره

سوره مبارکه «**ناس**» از سوره‌های مکی و بیست و یکمین سوره‌ای است که از آسمان وحی فرود آمده است. کلمه «ناس» در لغت به معنای «**مردم**» است. در این سوره خداوند به پیامبر فرمان داده که به پروردگار مردم، فرمانروای مردم و معبود مردم، از شَرّ و سوسه‌گران جن و انس پناه ببرد. این سوره و سوره فلق را «**معوذتین**» هم گفته‌اند؛ زیرا در آغاز هر دو، مسئله تعویذ و پناه بردن به خدا از شرور حسودان و افسونگران و جادوگران مطرح شده و دشمنان از طریق جادو و افسون قصد صدمه رساندن به پیامبر را داشتند. درباره فضیلت این سوره در روایتی از پیامبر ﷺ می‌خوانیم: «کسی که سوره ناس را بر دردی بخواند، آن درد به اذن خداوند متعال رفع می‌شود و اگر در هنگام خواب این سوره را بخواند، تا صبح در امان و حفظ خداوند خواهد بود و برای کسی که آن را می‌خواند، امان و شفا از هر درد و مرض است» تفسیر البرهان، ج ۸، ص ۴۴۴

□ بیان آیات

انسان بر اساس فطرت خود، خواهان سعادت و کمال است و دغدغه‌ای همیشگی برای مبارزه با عوامل گمراه‌کننده خود از این مسیر دارد. او هنگام رویارویی با خطر و دلهره به طور غریزی می‌کوشد با پناه بردن به قدرتی قابل اطمینان، خود را نجات داده و به آرامش برسد. سوره مبارکه ناس، راه پناهندگی و رهایی از آسیب‌ها و شُروری که وسوسه‌گران برای انسان

ایجاد می‌کنند را نشان می‌دهد و به دو نکته مهم اشاره می‌کند:

۱. دلایل پناه بردن به خدا

خدای سبحان به دلیل دارا بودن سه ویژگی مهم (ربوبیت، مالکیت و الوهیت) تنها کسی است که در چنین مواردی می‌توان از او یاری جست؛ زیرا:

- **وسوسه‌گران شیطانی** دائماً در پی بازداشتن مردم از رشد و کمال هستند؛ از این رو باید به منبع رشد و کمال یعنی **رب الناس** پناهنده شویم. (قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ) (۱).
- وقتی انسان «**رب الناس**» را بر زبان می‌آورد، متوجه می‌شود که آن خدایی که به او پناه می‌برد، پروردگار او و همه مردم است و همه امور مردم - آفرینش، رشد، هدایت، تربیت، روزی و هرآنچه برای خوب زیستن بدان نیاز دارند - در دست اوست و با کاردانی و مهربانی گسترده خود امور مردم را سامان می‌بخشد و هر کس هر نیازی داشته باشد، می‌تواند نیاز او را برآورد، و البته چنین خدایی می‌تواند تکیه‌گاه مطمئنی برای شخص باشد.
- **وسوسه‌گران شیطانی** به دنبال مالک شدن روح و جان و قوای ما هستند؛ از این رو باید به دامان **مالک حقیقی** خود یعنی (مَلِكِ النَّاسِ) (۲) رو کرده، از او پناه جوییم.
- انسان وقتی نام «**ملك الناس**» را بر زبان می‌آورد، به این نکته توجه دارد که خدایی که به او پناه می‌برد، خدای توانمندی است که فرمانروای همه چیز است و همه چیز و همه کس تحت سلطه اوست، و البته چنین خدایی می‌تواند او در برابر موجودات شروری که قصد وسوسه او را دارند و در مملکت او هستند، حفظ کند.
- **وسوسه‌گران شیطانی** تلاش می‌کنند تا مردم را بنده خود کنند و با مدیریت هوا و هوس مردم، بر آنها خدایی کنند؛ از این رو باید از شر این وسوسه‌گران به درگاه **خدای** خود یعنی (إِلَهِ النَّاسِ) (۳) پناه ببریم.
- انسان با گفتن «**إله الناس**»، به یاد این مطلب است که کسی که او را می‌خوانم این، شایستگی را دارد که همه مردم او را بپرستند و در برابر او کرنش کنند و البته من نیز او را باور دارم و با تمام وجود می‌پرستم. بی‌تردید چنین خدایی مرا تنها نخواهد گذاشت و از من دستگیری خواهد کرد.

۲. معرفی وسوسه‌گران

خداوند در ادامه به معرفی وسوسه‌گران می‌پردازد و می‌فرماید: وسوسه‌گران سه ویژگی دارند:

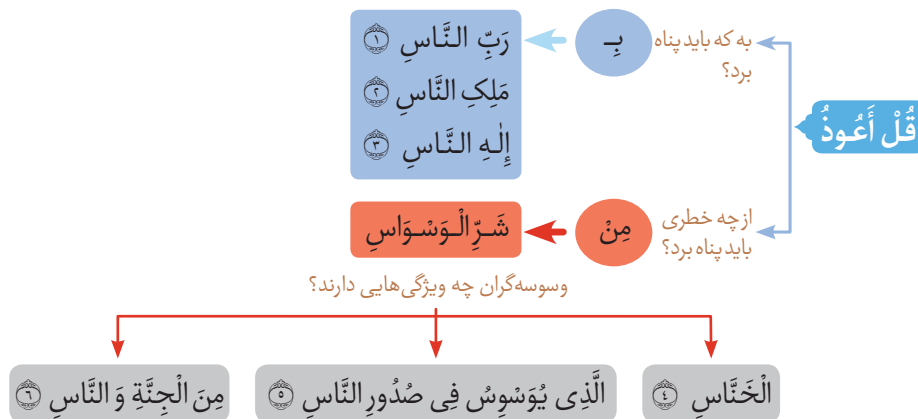
ویژگی اول آنکه همیشه در کمین‌اند و گاهی پیدا و گاهی ناپیدا می‌شوند؛ از این رو باید از شر آنها به خدا پناه برد و گفت: خدایا! «از شر وسوسه‌گری که پس رفته و باز می‌گردد، به تو

پناه می‌برم». (مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ) (۴)

ویژگی دوم وسوسه‌گران این است که برای گمراه کردن انسان، ظرفیت درک حقایق و واقعیت‌ها را در او کاهش می‌دهند و برای این کار، «وسوسه‌ها و اندیشه‌های ناروایی را در فکر انسان القا می‌کنند». (الَّذِي يُوسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ) (۵)

ویژگی سوم وسوسه‌گران این است که فقط از جنس جنّ نیستند بلکه در هر قشر و لباسی ظاهر می‌شوند و «از میان جنّ‌ها و انسان‌ها هستند». (مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ) (۶)
 آری! آنان آشکار و پنهان وسوسه می‌کنند و از هر سو بر انسان هجوم می‌آورند و برای رهایی از آنها، چاره‌ای جز **پناه بردن به خدا** وجود ندارد.

نمودار سوره

در محضر معصومان (علیهم‌السلام)

قَالَ الْإِمَامُ زَيْنُ الْعَابِدِينَ (عَلَيْهِ السَّلَامُ) فِي مُنَاجَاتِهِ: «إِلَهِي أَشْكُو إِلَيْكَ عَدُوًّا يُضِلُّنِي، وَ شَيْطَانًا يُغْوِينِي، قَدْ مَلَأَ بِالْوَسْوَاسِ صَدْرِي... وَ يُزَيِّنُ لِي حُبَّ الدُّنْيَا، وَ يَحُولُ بَيْنِي وَ بَيْنَ الطَّاعَةِ وَ الرَّؤْفَى.»

میزان الحکمة، ج ۵، ص ۵۴۰

امام زین العابدین (علیه السلام) در مناجات خود با خدا چنین می‌گوید: الهی! از دشمنی که مرا گمراه می‌کند و از شیطانی که مرا به انحراف می‌کشد، به تو شکایت می‌کنم. او سینه مرا از وسوسه آکنده... و دنیا دوستی را در نظرم می‌آراید و میان من و طاعت و تقرب به تو مانع می‌شود.

امام صادق (علیه السلام): «هر دلی دو گوش دارد: برگوش راست، فرشته‌ای راهنما و برگوش چپ، شیطانی فتنه‌گر آماده است؛ یکی امر می‌کند و دیگری بازمی‌دارد؛ شیطان وسوسه می‌کند که نافرمانی کن و فرشته الهام می‌کند که نافرمانی مکن.»

کافی، ج ۲، ص ۲۶۶ - ۲۶۷

□ غفلت ممنوع

وسوسه گر هرگز به انسان نمی گوید: «این کار بد است؛ ولی تو انجام بده!» بلکه کارهای بد را در چشم انسان زینت می دهد و فرصت تفکر را از او می گیرد و ترس از انجام گناه را از دل او بیرون می کند. خدا در قرآن از قول شیطان نقل می کند که قسم خورد و گفت: «رَبِّ بِمَا أَعُوذُ بِكَ لَأَزِيدَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَالْأَعْوِيَّتِ لَهُمْ أَجْمَعِينَ» (حجر: ۳۹)؛ «پروردگارا! به سبب اینکه مرا گمراه نمودی، من هم یقیناً همه کارهای زشت را] در زمین برای آنان زینت می دهم [تا ارتکاب زشتی ها برای آنان آسان شود] و مسلماً همه را گمراه می کنم». امام علی علیه السلام می فرماید: «شیطان بر انسان، گماشته شده و معصیت و گناه را برای او زینت می دهد تا آن را انجام دهد و او را به توبه کردن امیدوار می کند تا آن را به تأخیر بیندازد».

در چنین شرایطی که **غفلت**، دامن گیر انسان است، تشخیص وسوسه از غیر وسوسه و حق از باطل برای انسان دشوار می شود و **بهترین** راه برای نجات از خطر، **پناه بردن به پروردگار** در هر لحظه است؛ حتی زمانی که انسان یقین دارد کار درست انجام می دهد!

□ این راه و این چاه ...

خدا از طرفی بر اساس حکمت و مصلحت و برای فراهم آوردن فرصت برای رشد انسان ها، شیاطین را آفریده و به آنها فرصت وسوسه داده است تا انسان ها را و آنها را از راه راست منحرف کنند و از طرف دیگر افزون بر این که انسان را از موهبت بزرگی به نام **عقل** بهره مند ساخته تا آن را به کار گیرد و با نور آن راه راست را از بیراهه بازشناسد، راهکارهایی و نجات انسان از چنگال این دشمن خبیث را در این سوره آموزش می دهد. بر اساس آیات قرآن، شیطان هیچ تسلطی بر انسان ندارد و هرگز نمی تواند انسان را وادار به انجام کاری کرده و اختیار را از او بگیرد؛ بلکه تنها کاری که می تواند انجام دهد این است که به او **وعده های پوچ** می دهد. خدای متعال از زبان شیطان نقل می کند که در روز قیامت پس از پایان محاسبه بندگان، خواهد گفت:

«یقیناً خدا به شما وعده حق داد، و من نیز به شما وعده دادم و در وعده ام نسبت به شما وفا نکردم؛ من بر شما هیچ غلبه و تسلطی نداشتم و فقط شما را دعوت کردم و شما هم پذیرفتید؛ پس سرزنشم نکنید؛ بلکه خود را سرزنش کنید! نه من فریادرس شمایم و نه شما فریادرس من؛ بی تردید من نسبت به شرک ورزی شما که در دنیا درباره من داشتید [که اطاعت از من را هم چون اطاعت خدا قرار دادید] بیزار و منکرم؛ یقیناً ستمکاران عذابی دردناک دارند.» (ابراهیم: ۲۲)

بنابراین هیچ کس نمی تواند به این بهانه که شیطان او را فریب داده، کارهای ناشایست خود را توجیه کند یا بر پروردگار حکیم خرده بگیرد که چرا اجازه داده شیطان او را وسوسه کند.

کلید اُنس

حال که به لطف خدا قدم‌های پربرکتی در زمینه فهم سوره «ناس» برداشتید، مسیر اُنس بیشتر با آن برای شما هموارتر گشته است. این سوره را به گنجینه محفوظات قرآنی خویش بسپارید تا کلید اُنس و قرائت مداوم آن را به دست آورید.

پرسش و تمرین سوره

الف کدام گزینه معادل قرآنی کلمات زیر است؟

۱. مهربان، معبود

- الف. الرَّحْمَنُ، رَبِّ ب. الرَّحْمَنُ، اللهُ ج. الرَّحِيمُ، إله

۲. همان کسی که، از

- الف. الَّذِي، فِي ب. مِنْ، فِي ج. الَّذِي، مِنْ

۳. پروردگار، فرمانروا

- الف. اللهُ، خَالِق ب. إله، مَالِك ج. رَبِّ، مَلِك

ب ترجمه واژه‌های قرآنی زیر را مشخص کنید.

۱. الْوَسْوَاسِ ۲. الْجِنَّةِ ۳. أَعْوُدُ ۴. الْخَنَاسِ ۵. النَّاسِ

- بِهشت [] سینه‌ها [] پناه گرفتم [] انسان [] وسوسه‌گر []
پناه می‌برم [] مردم [] بسیارنهان شونده [] نهان [] جَنِّيَانِ []

ج گزینه صحیح را انتخاب کنید.

۱. أَعْوُدُ بِرَبِّ النَّاسِ. پناه می‌برم به پروردگار مردم.
 پناه بردم به پروردگار مردم.
 ۲. يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ. وسوسه کرد در قلوب مردم.
 وسوسه می‌کند در سینه‌های مردم.
 ۳. مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ. چه از جنیان باشد و چه از انسان‌ها.
 که از میان جنیان و مردم است.

و با یادآوری واژگان جدید سوره و با توجه به ترجمه آیات زیر، گزینه مناسب را علامت بزنید.

۱. **وَ قُلْ رَبِّ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ**؛ و بگو: ای پروردگار من! پناه می‌برم به تو از

وسوسه‌های شیطان‌ها. (مؤمنون: ۹۷)

الف. يُوسُفُ ب. أَعُوذُ ج. إِلَهَ

۲. **وَ مِنْ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ**؛ و از مردم کسی هست که می‌فروشد

جان خود را در طلبِ خشنودی خدا. (بقره: ۲۰۷)

الف. الْمُؤْمِنِينَ ب. الْمُسْلِمِينَ ج. النَّاسِ

ه با توجه به قسمت شرح واژه‌ها، کدام گزینه صحیح است؟

أَعُوذُ از ریشه «عوذ» به معنای: پناه بردن به دامن امن یک پناهگاه.

از ریشه «عَوَّذَ» به معنای: ترسیدن و فرار کردن.

کسی است که عهده‌دار سرپرستی و تربیت است.

کسی است که آفریدگارِ عالمیان است.

وسوسه‌گری که چهره‌ی خشمگین خود را نمایان می‌کند.

صفت کسی است که کارش پنهان کردن چهره واقعی خود برای رسیدن به اهداف پلید است.

و با توجه به سیمای هدایتی و سبک زندگی قرآنی سوره ناس به سؤالات زیر پاسخ دهید.

۱. راه در امان ماندن از شرّ وسوسه‌گران چیست؟

الف. توجه به ربوبیت و پروردگاری خدا ب. دقت در فرمانروایی خدا نسبت به مردم

ج. تفکر در معبود بودن خدا د. پناه بردن به خدایی که ربّ، فرمانروا و معبود است

۲. سه ویژگی وسوسه‌گران را که در سوره ناس به آنها اشاره شده، نام ببرید.

۳. چرا خداوند شیطان را آفرید؟ آیا شیطان می‌تواند بر انسان تسلط پیدا کرده و او را از راه

رسیدن به کمال باز دارد؟